

MERKEZİ YÖNETİMCE UYGULANAN BÖLGESEL VERGİ TEŐVİKLERİNİN YEREL DÜZEYDE ETKİLERİ; “DÜZCE İLİ” UYGULAMASI VE SONUÇLARI ^{(1) (2)}

Yrd. Doç. Dr. Alaettin İMAMOĞLU

Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Düzce - TÜRKİYE
alaettinimamoglu@duzce.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Yasar AYYILDIZ

A.İzzet Baysal Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, Gököy Kampüsü, Bolu - TÜRKİYE
yasarayildiz@ibu.edu.tr,

Öğr. Gör. Ömer Faruk ÖZGÜR

Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Düzce - TÜRKİYE
omerfarukozgur@duzce.edu.tr

Özet

Türkiye’de 5084 sayılı Kanunla, yatırımların ve istihdamın artırılmasına yönelik vergisel teşvikler, seçilerek kanun kapsamına alınmış bazı illerde uygulanmaya başlanmıştır. Bu kanunla getirilen teşvikler; gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren hissesi teşviki, enerji desteği ve bedelsiz yatırım yeri tahsisidir. 2004 yılında başlanan teşvikler kademeli olarak 2008’de sona ermiştir. Ancak en son tamamlanan yeni yatırımlar için teşvik uygulama süresi yatırımın tamamlandığı tarihi izleyen 5 yıl süresince uygulanmaya devam edilerek 2012 yılında sona erecektir.

¹ Bu makale 30-31 Mayıs 2012 tarihlerinde, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ev sahipliğinde Bişkek/KIRGIZİSTAN’da gerçekleştirilen “Uluslararası Değişen Dünyada Yerel Yönetimlerin Modernizasyonu Sempozyumu”nda bildiri olarak sunulmuştur.

² Çalışmada Düzce Üniversitesi Bünyesinde (BAP) Desteği İle Halen Yürütölmüş Olan “Vergi Teşvik Tedbirlerinin, Yatırım ve İstihdam Açısından, Geri Kalmış Bölgelerin Kalkınmasındaki Rolü; Düzce Uygulaması ve Sonuçları” İsimli Bilimsel Araştırma Projesindeki Alan Araştırması Ön Sonuçları Yer Almaktadır.

Düzce ili için uygulama süresinin sonlarına gelinmekte olup bu konudaki sonuçları görmek adına bir alan araştırması yapılarak işverenler, çalışanlar ve ildeki paydaşlarla görüşülmüştür. Katılımcılardan elde edilen verilerle teşvik uygulamasının Düzce ili için muhtelif sosyo-ekonomik etkileri analiz edilmeye çalışılacaktır. Ancak ön sonuçlardan elde edilen bulgular kısaca şöyle özetlenebilir; Teşvik uygulaması Düzce ilinin kalkınması ve istihdam açısından olumlu etkiler sağlamakla beraber, Düzce'ye dışarıdan çalışmak için gelenlerin oluşturduğu büyük nüfus artışı, yerel yönetimlerin iş yükünü artırdığı ve bu konuda teşvik kapsamına alınan illerde sanayiye yapılan teşvikin yanı sıra yerel yönetimlere yönelik de ileriye dönük planlamaların yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim, Bölgesel Vergi Teşvikleri, Düzce İli.

Jel Kodları: H7, H71, O18.

**IMPACTS OF REGIONAL TAX INCENTIVES AT LOCAL LEVEL
THAT HAVE BEEN APPLIED BY CENTRAL GOVERNMENTS;
IMPLEMENTATION AND RESULTS OF "DÜZCE PTOVINCE".**

Abstract

In Turkey, with the Law No. 5084, tax incentives to increase investment and employment, in some selected provinces and introduced in the law, have been implemented. Incentives introduced by this law are; promotion of income tax withholding, the promotion of employer share of insurance premiums, energy support and allocation of free investment. Incentives which started in 2004 expired in 2008 normally. However, incentives for new investments in the most recently completed, the implementation period will end on 5th year by the following the date of completion of the investment, during the year 2012.

Application period of incentives for Düzce province is going to be end. To see the results on this issue, it was made a field survey using an interview, with employers, employees and stakeholders in the province. In this research, by the data obtained from participants, the various socio-economic impacts of implementation of incentives for the province of Düzce, were analyzed. However, pre-results of the findings obtained from this survey, can be summarized briefly as follows; Although unlikely, application of incentives for the employment and development of Düzce province is seen positively, this, for local public goods and services, in the local governments in the region, may cause some inabilities for example an intense population migration and many socio-economic problems that must be planned some incentives in the future for local governments too.

Keywords: Central Government, Local Government, Regional Tax Incentives, Düzce Province.

JEL Codes: H7, H71, O18.

1. Giriş

Günümüzde Türkiye’de yatırımları desteklemenin başlıca amaçları; uluslararası mevzuat ve anlaşmalara uygun olarak tasarrufları yönlendirmek suretiyle, yüksek katma değer sağlamak, ileri ve uygun teknolojileri kullanmak, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak, istihdam sağlamak, döviz kazandırmak ve uluslararası rekabet gücü sağlamaktır (DPT, 2002: 6).

Türkiye’nin bölgesel gelişmişlik sorunları mevcut ve özellikle de Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizdeki illerde bu gelişmişlik sorunları daha da büyük (Karaca, 2004: 1-2). Sanayileşme ve gelişme sadece Marmara Bölgesi’nde yoğunlaşmış durumda. Hükümetler, bu bölgeler arası gelişmişlik sorunlarının farkındadır (Yavan, 2011; 125-154). Bu yüzden de az gelişmiş bölgelere yönelik birtakım düzenlemeler getirilmeye çalışılmaktadır (Saygılıoğlu, 2012; Ersungur ve Polat, 2006; 335-336).

Yatırım ve istihdama yönelik teşvik yasaları Osmanlı döneminden beri fasıllar ile uygulanmaktadır. 1913 yılında çıkarılan ilk teşvik yasasında da, 2004 yılında çıkarılan 5084 sayılı yasa da temel amaçlardan birisi bölgeler arası eşitsizliğin giderilmesi olmuştur. Son olarak 29 Ocak 2004 tarihinde kabul edilen 5084 sayılı “Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile Hükümetimiz, gelir seviyesi ve kalkınmışlık düzeyi düşük illerimizde yatırımların ve istihdamın artırılmasını ve bu yolla bölgeler arası eşitsizliğin giderilmesini amaçlamıştır (ÇSGB, 2007; TÜSİAD, 2008: 91-99).

Sürdürülebilir kalkınmaya en önemli engellerden birisi bölgesel gelişmişlik farklılıklarıdır. Türkiye’nin 1960’lardan beri devam eden planlı kalkınma dönemlerine bakıldığında bu sorunun hep gündemde olduğu görülmektedir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planındaki temel konular halen geçerliliğini korumaktadır (Eraydın, 2000; DİGEP, 2004: 1). Bunlar; Bölgesel gelişmişlik farklılıklarını

azaltacak bir ekonomik gelişmenin sağlanması, aşırı kentleşme sorununun çözülmesi, gelir dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi ve gelişme potansiyeli olan bölgelerin gelişiminin yönetilmesidir (DİGEP, 2004: 2).

2. 5084 Sayılı Yasada Yer Alan Bölgesel Vergi Teşvikleri

Yatırımların ve istihdamın artırılmasına yönelik vergisel teşvikler, 5084 sayılı yasada seçilmiş bazı iller için 2004 yılında uygulamaya konulmuştur. 5084 sayılı Kanunla getirilen “gelir vergisi stopajı teşviki”, “sigorta primi işveren hissesi teşviki” ile “enerji desteği” 31/12/2008 tarihine kadar uygulanacaktır. Ayrıca, Kanun kapsamına giren illerde 31.12.2007 tarihine kadar tamamlanan yeni yatırımlar için bu teşvikler yatırımın tamamlandığı tarihi izleyen 5 yıl süresince uygulanmaya devam edilecektir (5084 s. Kanun m. 7/h). Kanun ayrıca bazı şartlar dâhilinde “bedelsiz yatırım yeri tahsisi” uygulamasını da getirmiştir.

Kanunun ilk halinde gelir, stopaj ve enerji desteği uygulamaları açısından başlangıç tarihi 01.10.2003; son uygulanma tarihi ise 31.12.2008 idi (Karaarslan, 2008: 59-61). Ancak kanunda daha sonra çok sayıda değişikliklerle kademeli bir uygulama süresine geçilmiştir.

2.1. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki

Yeni istihdam sağlayan işverenlerin, bu istihdamlar nedeniyle hesaplanacak gelir vergisinin tamamının veya bir kısmının verecekleri muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden gelir vergisine mahsup edilerek terkin edilmesi suretiyle istihdam üzerindeki yük azaltılmıştır. (5084 s. Kanun md.2, md.3; 1 ve 2 Seri No.lu Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği).

2.2. Sigorta Primi İşveren Paylarında Teşvik

Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin kapsama dâhil illerdeki işyerlerinde yeni işe aldıkları işçiler için 506 sayılı Kanunun 72 ve 73 üncü

maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden tahakkuk ettirilecek primlerin işveren hissesinin bir kısmı veya tamamı Hazine tarafından karşılanmaktadır (5084 s. Kanun md.4).

2.3. Bedelsiz Yatırım Yeri Tahsisi

Kanun kapsamındaki illerde en az 30 kişilik istihdam öngören yatırımlara girişen gerçek ve tüzel kişilere hazineye, katma bütçeli kuruluşlara, belediyelere veya il özel idarelerine ait arazi veya arsalar bedelsiz olarak devredilebilmekte veya kullanma izni verilebilmektedir (5084 s. Kanun md.5).

2.4. Enerji Desteği

Kapsam dâhilindeki illerde 01.04.2005-31.12.2008 tarihleri arasında uygulanmak üzere, hayvancılık (su ürünleri yetiştiriciliği ve tavukçuluk dâhil), seracılık, sertifikalı tohumculuk ve soğuk hava deposu yatırımlarında asgari 10; imalat sanayi, madencilik, turizm konaklama tesisi, eğitim veya sağlık alanlarında ise asgari 30 işçi çalıştıran işletmelerin elektrik enerjisi giderlerinin % 20'si Hazine tarafından karşılanmaktadır (5084 s. Kanun md.6).

3. 5084 Sayılı Yasada Yer Alan Bölgesel Vergi Teşvikleri Uygulaması İle İlgili “Düzce İli” Anketi Sonuçları

5084 sayılı yasada yer alan bölgesel vergi teşvikleri uygulaması ile ilgili “Düzce İli” anketi örneklem yapısı itibariyle iki değişik gruptan oluşmuştur. Birinci anketin örneklemine “Firmalar” ve ikinci anketin örneklemine de “Çalışanlar” dâhil edilmiştir.

3.1. Metodoloji

Firmalar anketi, 25 Ocak – 1 Şubat 2012 tarihleri arasında yürütülmüştür. Düzce sınırları içinde ticaret odasına kayıtlı firmaların listesinden şirketlere tek tek

ulaşılmış ve 5084 Sayılı Teşvik Kanunundan yararlanan firmalar belirlenmiştir. Bu firmalardan 36'sından randevu alınarak şirket sahibi ya da yetkilisine anket uygulanmıştır. Araştırma, deneklere yz yze gcruşmelerle anket uygulanması şeklinde gercekleştirilmiştir. Araştırma analizleri IBM-SPSS 20.0 yazılımı ile yapılmıştır. Nitel verilerin tanımlayıcı istatistiklerinde "sayı ve yüzde", istatistiksel farklılık kontrolünde ise "Ki-Kare" testleri kullanılmıştır.

Çalışanlar anketi firmalar anketi için gcruşmeye gidilen firmaların çalışanları ile yurutulmuştur. Çalışanlara anket yapılmadan once ilgili firmanın izni alınmıştır. Araştırmanın orneklem buyukluğu 416'dır. Araştırmada anketler deneklere dağıt-topla uygulanması şeklinde gercekleştirilmiştir. Bu araştırmanın analizleri de IBM-SPSS 20.0 yazılımı ile yapılmıştır. Nitel verilerin tanımlayıcı istatistiklerinde "sayı ve yüzde", istatistiksel farklılık kontrolünde ise "Ki-Kare" testleri kullanılmıştır.

3.2. Firmalar Anketi Sonuçları

Tablo 1. Firmaların Faaliyet Yılları

Firmanız Kaç Yıldır Faaliyet Gcsteriyor?				
	Frekans	%	Geçerli %	Kumulatif %
Geçerli	0-9 Yıl Arası	26	72,2	74,3
	10-20 Yıl Arası	7	19,4	94,3
	21 Yıl ve Daha Fazla	2	5,6	100,0
	Ara Toplam	35	97,2	100,0
Geçersiz	1	2,8		
	Genel Toplam	36	100,0	

Firmalar anketine katılan işyerlerinin faaliyet yılları incelendiğinde 36 firmadan 26'sı, % 72,2 oranı ile 0-9 yıl arasında faaliyet gcrstermekte olan firmalardan oluşmaktadır. Sadece 7 firma 10-20 yıldan bu yana çalışmakta olup, 21 yıl ve daha fazla suredir var olan firma sayısı sadece 2'dir. Sadece 1 firma faaliyet

süresini belirtmemiştir. Firmaların % 72,2 gibi bir oranın 0-9 yıl öncesi kurulmuş olması, bu firmaların teşvik süreci kapsamında kurulduklarını ve kurulmalarında teşvik yasasının etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Firmaların Ana Faaliyet İtibariyle Yer Aldıkları Sektörler

Ana Faaliyet İtibariyle Firmanızın Yer Aldığı Sektörler				
	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Tekstil ve Deri	9	25,0	25,0	25,0
Mobilya ve Ağaç Ürünleri	9	25,0	25,0	50,0
Demir-Çelik, Metal Sanayi	5	13,9	13,9	63,9
Gıda ve Tütün Ürünleri	4	11,1	11,1	75,0
Kimyasal, Plastik, Metal Olmayan Ürünler	3	8,3	8,3	83,3
Cam hammaddeleri	2	5,6	5,6	88,9
Esnek ambalaj	1	2,8	2,8	91,7
Reklam ürünleri	1	2,8	2,8	94,4
Otomotiv yan sanayi	1	2,8	2,8	97,2
Silah sanayi	1	2,8	2,8	100,0
Toplam	36	100,0	100,0	

Firmaların ana faaliyet itibariyle yer aldıkları sektörler incelendiğinde en önde 9’ar firma ile “tekstil ve deri sektörü” ile “mobilya ve ağaç ürünleri sektörleri” toplamda % 50 ile yer almaktadırlar. Daha sonra azalan oranlarda sırasıyla “Demir-Çelik, Metal Sanayi”, “Gıda ve Tütün Ürünleri”, “Kimyasal, Plastik, Metal Olmayan Ürünler” ve “Cam hammaddeleri” sektörleri yer almaktadır. Örneklemede birer firma ile temsil edilen sektörler ise “Esnek ambalaj”, “Reklam ürünleri”, “Otomotiv yan sanayi” ve “Silah sanayi” sektörleridir.

Tablo 3. Firmaların Geçen Yıllık Ortalama alışan Sayısı

Geçen Yıllık Ortalama alışan Sayınız				
	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
250 ve üzeri	8	22,2	22,2	22,2
100-249 kişi arası	9	25,0	25,0	47,2
50-99 kişi arası	6	16,7	16,7	63,9
10-49 kişi arası	11	30,6	30,6	94,4
1-9 kişi arası	2	5,6	5,6	100,0
Toplam	36	100,0	100,0	

Firmaların geçen yıllık ortalama çalışan sayılarına göre oraları şöyledir: “250 ve üzeri” % 22,2, “100-249 kişi arası” % 25, “50-99 kişi arası” % 16,7, “10-49 kişi arası” % 30,6 ve “1-9 kişi arası” ise sadece % 5,6.

Tablo 4. Firmaların çalıştırdıkları işi Sayılarına Göre Yararlandıkları Teşvikler

Firmaların çalıştırdıkları işi Sayılarına Göre Yararlandıkları Teşvikler					
	1-9 kişi arası	10-49 kişi arası	50-99 kişi arası	100-249 kişi arası	250 ve üzeri
Sigorta priminde işveren paylarının hazine tarafından ödenmesi	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gelir vergisi stopajından muafiyet	-	81,8	66,7	55,6	100,0
Enerji desteği	-	81,8	83,3	100,0	100,0
Bedelsiz arsa tahsisi	50,0	81,8	33,3	66,7	50,0
Yatırım teşviki	-	-	-	-	12,5

Firmaların çalıştırdıkları işi sayılarına göre yararlandıkları teşvikler incelendiğinde çalışan sayısı çoğaldıkça firmaların yararlandıkları teşvik türlerinin de arttığı görölmektedir. 5084 sayılı yasada yer alan teşvik türlerinden “Sigorta priminde işveren paylarının hazine tarafından ödenmesi”, “Gelir vergisi stopajından muafiyet”, “Enerji desteği” ve “Bedelsiz arsa tahsisi” firmalar tarafından önemli ölçüde yararlanılmıştır. Kuruluş tarihi Teşvik

Yasası'ndan önce olan birkaç firmanın daha önceki yıllarda uygulanan “Yatırım teşviki” desteğinden de yararlandığı görülmektedir.

Tablo 5. Firma Yöneticilerinin Teşviklerin Yeni Yatırımlara Etkisi Konusuna İlişkin Görüşleri

Sizce Teşvikler Sayesinde Düzce İli'nde Yeterli Ve Beklenen Ölçüde Yeni Yatırımlar Oldu Mu?		
	Sayı	%
Evet oldu	23	63,9
Hayır olmadı	12	33,3
Fikrim yok/bilmiyorum	1	2,8
Toplam	36	100,0

Şirket sahibi ya da yetkililerine yöneltilen “Sizce teşvikler sayesinde Düzce İli'nde yeterli ve beklenen ölçüde yeni yatırımlar oldu mu?” sorusuna 23 firma % 63,9 oranı ile evet cevabı verirken, sadece 12 firma % 33,3 oranı ile Düzce iline yeterli ve beklenen ölçüde yeni yatırım yapılmadığını beyan ederek cevaplamıştır. 1 firma bu soruyu cevaplandırmamıştır.

Tablo 6. Firmaların Teşvik Yasası'nın Kayıt Dışı İstihdamı Azaltmasına İlişkin Görüşleri

Sizce Teşvikler Kayıt Dışı İstihdamı Azalttı Mı?		
	Sayı	%
Evet azalttı	34	94,4
Hayır azaltmadı	2	5,6
Toplam	36	100,0

“Sizce teşvikler kayıt dışı istihdamı azalttı mı?” sorusuna ise 34 firma % 94,4 oranı ile evet cevabı vermiştir. Sadece 2 firma Düzce ilindeki teşvik uygulamasının kayıt dışı istihdamı azaltmadığını beyan etmiş durumdadır. Firmaların teşvik sürelerinin yeterliliği ile ilgili beklentileri ölçmek için sorulan “Teşvik sürelerini yeterli buluyor musunuz?” sorusuna sadece 2 firma olumlu cevap verirken, 34 adet firma % 94,4 oranı ile süreleri yeterli bulmadıkları yönünde cevap vermişlerdir.

Tablo 7. Firmaların Teşvik Suresinin Yeterliliği İle İlgili Beklentileri

Teşvik Suresini Yeterli Buluyor Musunuz?		
	Sayı	%
Evet, yeterli buluyorum	2	5,6
Hayır, yeterli bulmuyorum	34	94,4
Toplam	36	100,0

Bu beklentilerden hareketle firmalara “Teşvik süresinin uzatılması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Firmaların teşvik süresinin yeterliliği ile ilgili beklentilerine paralel olarak sadece 2 firma teşvik süresinin uzatılmaması yönünde görüş beyan ederken, 34 adet firma % 94,4 oranı ile teşvik süresinin uzatılması gerektiğini söylemiştir.

Tablo 8. Firmaların Teşvik Süresinin Uzatılması Konusundaki Beklentileri

Teşvik Süresinin Uzatılması Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir?		
	Sayı	%
Uzatılmamalı	2	5,6
Uzatılmalı	34	94,4
Toplam	36	100,0

23 firma % 63,9 ile “Firmanızda çalışacak “nitelikli eleman bulma” konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?” sorusuna evet cevabı verirken, sadece 1 firma “zaman zaman” ve 12 firma ise böyle bir sıkıntı yaşamadıkları yönünde cevap vermiş bulunmaktadır.

Tablo 9. Firmaların Nitelikli Eleman Bulma Konusundaki Görüşleri

Firmanızda Çalışacak “Nitelikli Eleman Bulma” Konusunda Sıkıntı Yaşıyor Musunuz?		
	Sayı	%
Evet	23	63,9
Zaman zaman	1	2,8
Hayır	12	33,3
Toplam	36	100,0

Firmaların Düzce İli'ne yatırım yapmaktaki gerekçelerini incelemek için “Düzce’ye yatırım yapmaktaki en önemli sebebiniz nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar içerisinde ilk sırada diğer bazı çalışmalarda da olduğu gibi (Sevim Korkut vd., 2010: 34-35).

“Teşvik Yasası” % 44,4 oranı ile yer alırken, “Firma sahibi Düzce’li olduğu için”, “Düzce’nin coğrafi konumu (Ankara ve İstanbul’a yakınlığı)” ve “Düzce’nin hammadde, insan kaynağı, pazar gibi avantajları” sırasıyla yer almaktadır.

Tablo 10. Firmaların Düzce İl’ine Yatırım Yapmaktaki Gerekçeleri

Düzce’ye Yatırım Yapmaktaki En Önemli Sebebiniz Nedir?	Sayı	%
Teşvik Yasası	16	44,4
Firma sahibi Düzce’li olduğu için	7	19,4
Düzce’nin coğrafi konumu (Ankara ve İstanbul’a yakınlığı)	7	19,4
Düzce’nin hammadde, insan kaynağı, pazar gibi avantajları	4	11,1
Özel bir neden yok	1	2,8
Bağlantılı çalıştığı için buraya yerleştirilmiş	1	2,8
Toplam	36	100,0

3.3. Çalışanlar Anketi Sonuçları

Çalışanlarla 416 adet anket gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik yapıları incelendiğinde; katılımcıların 94’ü kadın ve 322’si erkektir. Yaş gruplarına bakıldığında en büyük grubu % 52 ile 216 adet 25-34 yaş grubu oluşturmaktadır. Daha sonra sıralamada ikinci ve üçüncü sırada sırasıyla % 26,5 ve % 16,4 ile 35-44 ile 18-24 yaş grupları yer almaktadır. En düşük yaş grubu ise sadece 21 katılımcı ile % 5,1 oranı ile 45-54 yaş grubudur.

Tablo 11. Çalışanlar Anketine Katılanların Demografik Yapısı

Cinsiyet	Yaş Grupları		Sayı	%	Eğitim	Sayı	%	
	Sayı	%	18-24 arası	68	16,4	İlkokul	110	26,5
Kadın	94	22,6	25-34 arası	216	52	Ortaokul	60	14,5
Erkek	322	77,4	35-44 arası	110	26,5	Lise veya dengi okul	173	41,7
Toplam	416	100	45-54 arası	21	5,1	Üniversite/L.Üstü (YL-Doktora)	72	17,3
			Toplam	415	100	Toplam	415	100

Tablo 12’de çalışanların teşvik uygulaması sonrası Düzce İli ekonomisi ile ilgili görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla son üç yıl içinde Düzce ekonomisi hakkında belirli ifadelerle ilgili kanaatlerini belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 12. Çalışanların Teşvik Uygulaması Sonrası Düzce İli Ekonomisi İle İlgili Görüşleri

Son Üç Yıl İçinde Düzce Ekonomisi Hakkında Aşağıda Yer Alan İfadelerle İlgili Kanaatinizi Lütfen Belirtiniz.	Doğru	Yanlış	Cevap Yok
Düzce’ye yeni yatırımlar yapıldı	79,1	11,6	9,3
Vasıflı/tecrübeli çalışanlara talep arttı	64,5	20,4	15,1
İş bulmak daha kolay hale geldi ve işsiz sayısı azaldı	61,3	26,8	11,9
Firmalar büyüdü ve rekabet güçleri arttı	56,9	15,2	27,9
Ortalama ücret seviyesi yükseldi	26,4	54,5	19,0

Teşvik uygulaması neticesinde “Düzce’ye yeni yatırımlar yapıldı” ifadesine katılımcıların % 79,1’i “Doğru” şeklinde görüş belirtmiştir. “Vasıflı/tecrübeli çalışanlara talep arttı” ifadesine de katılımcıların % 64,5’i katıldıklarını ifade etmişlerdir. “İş bulmak daha kolay hale geldi ve işsiz sayısı azaldı” ifadesi için bu oran % 61,3 olmuştur. “Firmalar büyüdü ve rekabet güçleri arttı” şeklindeki ifadeye

katılım yine % 56,9 şeklinde olmuştur. Ancak “Ortalama ücret seviyesi yükseldi” ifadesi için bu sefer katılım oldukça düşük çıkmış ve katılımcıların % 54,5’i bu ifadeyi doğru bulmamışlardır. Bu durum Düzce ilinde her ne kadar önemli ölçüde bir istihdam artışı yaşanmış olsa da ortalama ücret seviyesinin beklentilerin altında kaldığını göstermektedir.

4. Sonuç

Ülkemizdeki teşvikler devam etmeseydi, teşvikten yararlanan illerin ekonomik göstergelerinde düşüşler, ekonomilerinde de daralmalar meydana gelebilirdi (Noyan Yalman vd., 2012; 1140). Türkiye’nin bazı bölgelerinde verilen teşvik miktarları ile istihdam arasında anlamlı bir ilişki vardır. Özellikle Karadeniz ve İç Anadolu Bölgelerinde verilen teşvikler bu bölgelerde istihdamı arttırmaktadır (Noyan Yalman vd., 2012; 1139-1140). Teşvik sağlanan bölge ya da illerin yapısal özellikleri mutlaka göz önüne alınarak, teşvik maddeleri buna göre belirlenmelidir (Noyan Yalman vd., 2012; 1139-1140).

Teşvik mevzuatında sık sık yapılan değişiklikleri önleyerek istikrarı ve düzeni sağlamak gerekmektedir (Saygılıoğlu, 2012). Çünkü bu tür istikrarsızlıklar ve belirsizlik bölgesel kalkınma çabalarını sonuçsuz bırakabilmektedir. Tüm bunların yanı sıra yerel yönetimleri destekleyerek, yaşanılabilir kentler yaratılmasına yönelik program ve projelere de finansal katkı ya da teşvik destekleri sağlanmalıdır (Yenigün, 2006: 55). Ayrıca sanayide ihtiyaç duyulan ve karşılanmasında güçlük çekilen meslekler tespit edilerek Türkiye geneli ile Bölge düzeyinde tasnifler yapılmalıdır (Aslan, 2007). Çalışan işgücünün yetenek ve performansı artırılarak etkin bir ücret sistemi oturtulmalıdır (Kocatepe, 2007: 178-180). Ülke ekonomilerinde karar merkezleri, yapacakları teşviklerin etkinliğini sağlamak ve bu teşvikler aracılığı

ile hem ülkelerin hem de firmaların rekabet yapılarını korumak için yenilikçilik odaklı olmak zorundadırlar (Kocatepe, 2007: 1-2).

Verilen teşviklerin özellikle düşük karlarla çalışılan sektörlerle rekabet ve istihdam avantajı sağladığı görülmektedir (ÇSGB, 2007:). Teşvik Yasası en çok tekstil ve deri ürünleri sektörlerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Zira sağlanan teşviklerin işçilik maliyetlerinde indirim sağladığı ve bu indirime bu sektörlerde yaşanan fiyat baskısı ve uluslar arası rekabet göz önüne alındığında en çok tekstil ve deri ürünleri sanayinin ihtiyacı olduğu düşünülebilir.

Uygulanmakta olan teşviklerin sonuçları ile ilgili Düzce ili açısından şunlar söylenebilir:

Teşvik Yasası uygulamasının hem firmalar üzerinde olumlu etkileri olmuş hem de ildeki istihdam artırmıştır. Düzce ilinde önemli ölçüde bir istihdam artışı yaşanmıştır. Firmaların Düzce İli'ne yatırım yapmaktaki en önemli gerekçesi “Teşvik Yasası”dır. Teşvikler sayesinde Düzce İli'nde yeterli ve beklenen ölçüde yeni yatırımlar olmuştur. Bu konuda hem firma yetkilileri hem de çalışanlar hemfikirdirler. Teşvik sayesinde firmalar hem büyümüşler hem de rekabet güçleri artmıştır. Teşvikler aynı zamanda kayıt dışı istihdamı da azaltmıştır. İş bulmak çalışanlar açısından daha kolay hale gelmiş ve işsiz sayısında azalma olup, vasıflı/tecrübeli çalışanlara talep artmıştır.

Ancak diğer bir taraftan bakıldığında; firmalar teşvik sürelerini yeterli bulmamakta ve uzatılmasını istemektedirler. Firmalar çalışacak “nitelikli eleman bulma” konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar. Bunun yanında ortalama ücret seviyesinin beklendiği ölçüde yükselmediği görülmüştür. Ortalama ücret seviyesi beklentilerin altında kalmıştır.

Kaynakça

Aslan, E. (2007). Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Ve Küçük Sanayi

Sitelerinde İhtiyaç Duyulan Meslekler İle Yeterince Karşılanamayan Meslekler Ve Bu Konuda İŞKUR'un Rolü. Ankara: T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.

ÇSGB, (2007). 5084 Sayılı "Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu'nun Etkilerinin Değerlendirilmesi Çalışması. Ankara: Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü. <http://statik.iskur.gov.tr/tr/dis_iliskiler/5084%20sayili_kanunun_etkileri.pdf>, Erişim Tarihi: 23.04.2012.

DİGEP. (2004). Düzce İl Gelişme Planı. T.C. Düzce Valiliği. <http://www.duzce.gov.tr/dosyalar/digp/digep_ana.pdf>, Erişim tarihi: 23.04.2012.

DPT, (2002). Devlet Yardımları Uygulamasının Maliyeti Ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi. İktisadi Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Sanayi Dairesi Başkanlığı, DPT Yayın No: 2663, Aralık-2002. <<http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/3220/devletya.pdf>>, Erişim tarihi: 23.04.2012.

Eraydın, A. (2000). Regional policies at the crossroads: New strategies in the long challenge for cohesion. Regional/Rural Development: A critical evaluation of European and Turkish experiences, KAPKA, November. (Aktaran: DİGEP. (2004). Düzce İl Gelişme Planı. T.C. Düzce Valiliği. <http://www.duzce.gov.tr/dosyalar/digp/digep_ana.pdf>, Erişim tarihi: 23.04.2012.)

Ersungur, Ş. M. ve Özgür P. (2006). Türkiye'de Bölgeler Arasında Yakınsama Analizi. AÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2), 335-343, 2006. <<http://edergi.atauni.edu.tr/index.php/SBED/article/viewArticle/369>>, Erişim Tarihi: 28.04.2012.

- Karaarslan, G. (2008). Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölgesel Politikalar ve Kalkınma Ajansları. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler (Ekonomi-Maliye) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karaca, O. (2004). Türkiye’de Bölgeler Arası Gelir Farklılıkları: Yakınsama Var Mı? Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2004/7. (<http://www.tek.org.tr>, Nisan, 2004), <<http://www.tek.org.tr/dosyalar/O-KARACA.pdf>>, Erişim Tarihi: 28.04.2012.
- Kocatepe, H. (2007). Devlet Yardımlarının Firmaların Rekabet Gücü zerine Etkisi. Isparta: T.C Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Noyan Yalman, İ. ve diğerleri. (2012). Türkiye’de Ekonomik Krizler Ve Kriz Dönemlerinde Teşviklerin nemi. Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-I, Küresel Krizler ve Ekonomik Yönetişim, 15-16 Nisan 2010, Malatya, ss; 1123-1144. <<http://web.inonu.edu.tr/~ozal.congress/pdf/65.pdf>>, Erişim Tarihi: 28.04.2012.
- Saygılıoğlu, N. (2012). Bölgesel vergi teşvikleri yine değişti! Ankaradan Görünüm. <<http://www.paradergi.com.tr/yaz90-304-104,115@300.html>>, Erişim tarihi: 23.04.2012.
- Sevim Korkut, D. Ve diğerleri. (2010). Kuruluş Yeri Seğimini Etkileyen Faktörlerin Düzce İli Açısından Değerlendirilmesi. Düzce Üniversitesi Ormancılık Dergisi, 6(1), 32-39. <<http://akademikpersonel.duzce.edu.tr/deryasevimkorkut/diger/der>

yasevimkor kut19.09.2011_10.32.51diger.pdf>, Erişim Tarihi: 28.04.2012.

TÜSİAD. (2008). Türkiye’de Bölgesel Farklar ve Politikalar. Türk Sanayicileri ve İşadamları derneği (TÜSİAD), Yayın No.; 2008-09/471, Eylül 2008, 91-99, <[http:// research.sabanciuniv.edu/8885/1/bolgeselfarklar.pdf](http://research.sabanciuniv.edu/8885/1/bolgeselfarklar.pdf)>, Erişim Tarihi: 28.04.2012.

Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği (S.No.:1-2-3-4) <http://www.alomaliye.com/istihdamin_tesviki_mevzuati.htm>, Erişim Tarihi: 28.04.2012.

Yavan, N. (2011). Yeni Yatırım Teşvik Sisteminin Bölgesel Kalkınma Politikaları Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) 5. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, Sanayi Politikasının Yönetişimi Bildiriler Kitabı, 125-154, Ankara. <<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/6254/NuriYavan.pdf>>, Erişim Tarihi: 28.04.2012.

Yenigün, E. (2006). Doğu Ve Güneydoğu Anadolu’da Sosyal Ve Ekonomik Öncelikler. TESEV Araştırması, TESEV Yayınları, Artpres Matbaacılık, 1. Baskı.

5084 Sayılı Kanun. (2004). 5084 sayılı Yatırımların Ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. Kabul Tarihi: 29 Ocak 2004, Resmi Gazete ile Neşir ve İlânı: 6 Şubat 2004, Sayı: 25365. <http://www.alomaliye.com/istihdamin_tesviki_mevzuati.htm>, Erişim Tarihi: 28.04.2012.